

**GENÇ
KULTUR
ELÇİLERİ
REHBER EL KİTABI**



KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI

Kapadokya Üniversitesi Yayınları: 62

ISBN: 978-605-4448-47-0

URL: <https://hdl.handle.net/20.500.12695/1976>

GENÇ KÜLTÜR ELÇİLERİ REHBER EL KİTABI

© Copyright, 2023, KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
Sertifika No: 43348



Bu eser [Creative Commons “BY-NC-SA”](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/) (Atıf-GayriTicari-AynıLisanslaPaylaş)
Lisansı ile lisanslanmıştır.

Proje Grubu ve Yazarlar:

Müge ARTAR

Ayşe Çakır İLHAN

Ayşe OKVURAN

Ceren GÜNERÖZ

Tasarım:

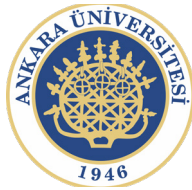
Oğuz ŞAHİN

Logo Tasarım:

Memduh Buşah EVREN



**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI**



Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan “Gelecek Gençlerin Kültür Endüstrileri Destek Programı” çerçevesinde desteklenen “Genç Kültür Elçileri Projesi” kapsamında hazırlanmıştır.

Şubat 2023 - Nevşehir



**KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ**

50420 Mustafapaşa, Ürgüp, Nevşehir

yayinevi@kapadokya.edu.tr

kapadokyayayinlari.kapadokya.edu.tr 0(384) 353 5009

www.kapadokya.edu.tr

İÇİNDEKİLER

3	Sunuş
4	Kültür Turlarında Müze Eğitiminin Kullanımı: Neden ve Nasıl? Turizmde Yeni Yaklaşımlar ve Turizm Rehberliği
6	Kültürel Farkındalık Geliştirme ve Hızlı Aktarım
8	Müze Eğitimi ve Turizm Rehberliği
8	Müze Eğitimi Nedir?
10	Müze Eğitiminin Aşamaları
11	Müze Eğitiminde Kullanılan Yöntem Ve Teknikler
11	Anlatım Tekniği
12	Rehberli Tur
13	Soru – Cevap Yöntemi
13	Diyalog – Tartışma
14	Gösterim Yöntemi
14	Yaratıcı Drama
15	Ara-Bul ve Hazine Avı Oyunları
16	Birbirine Rehberlik Eden İzleyiciler
16	Yaparak – Yaşayarak Öğrenme
16	Fotoğraf, Çizim ve Film Çalışmaları
17	Yaratıcılık Süreçleri
17	Çağrışıma Dayanan Etkinlikler
17	Kendilerine Soru Soran İzleyiciler
17	Nesne İnceleme/ Nesne Çalışması
19	Hikâye Anlatma
19	Müzedede Öykü Bulma Çalışması
19	Müze Tanıtım Çalışması
20	Müze Eğitiminde Neler Öğrendim? Rehberlere İp Uçları
21	Kaynaklar

GENÇ KÜLTÜR ELÇİLERİ REHBER EL KİTABI SUNUŞ

21. yüzyıl becerilerini taşıyan, çok yönlü ve Türkiye'nin somut ve somut olmayan kültürel, doğal ve teknolojik mirasını çağdaş yöntem ve tekniklerle aktarma ve temsil etme yeteneği gelişmiş; sanat, kültür, turizm ve tanıtım konularında yetenekli, tanıtım alanında yeni yaklaşımlara ve uygulamalara hâkim gençler yetiştirmek Türkiye'nin öncelikli ihtiyaçları arasında olmalıdır. Genç Kültür Elçileri Projesi bu ihtiyaçtan hareketle hazırlanmıştır. Proje, turist rehberi adaylarının kendi alanlarında bilgi toplama, kaydetme, düzenleme, sunma ve toplumdaki farklı bilgi kaynaklarını kullanma becerisi kazanmaları amacıyla kültür endüstrisine ilişkin farkındalığı artırmak ve çağdaş yaklaşımları bütüncül yöntem ve tekniklerle sunmak hedefiyle geliştirilmiştir. Proje, genç rehber adaylarının üniversite eğitimlerine ek olarak kültür varlıklarını koruma ve yaşatma bilinci kazanmalarını, müzeleri ve koleksiyonları tanımalarını ve bu unsurları farklı yöntem ve tekniklerle tanıtmaya becerisi edinmelerini amaçlar.

Proje ile genç kültür elçisi olarak adlandırılacak rehber adaylarının turistik değeri yüksek müze ve ören yerlerini keşfetme, koruma ve geliştirme bilincinin gelişmesi ve bu bilincin kendi akranlarına aktarımı konusunda kolaylaştırıcı olma farkındalığının artması sağlanacaktır. Genç kültür elçileri, proje sürecinde farklı uygarlık ve kültürlerle karşı hoşgörü ve farkındalık oluşturacak; kültürel ifadelerin çeşitliliğini ve Türkiye'nin bu konudaki zenginliğini vurgulayacaktır. Proje katılımcılarında grup çalışmasına katılma ve grupla iş birliği yapma becerisi gelişecek; kültürel mirası estetik ve güzellik kavramlarıyla değerlendirme anlayışı ortaya çıkacaktır. Katılımcılarda oyun ve canlandırma yoluyla yaratıcı düşünce ve hayal gücü geliştirmek ve bu donanımın ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtımı konusunda projeler geliştirmek de hedefler arasındadır.

Proje kapsamında, rehber adayları için projeyi tanıtan bir rehber kitap ve müze eğitimi etkinliklerinden oluşan iki adet kitap hazırlanmıştır. Proje için kitapların yanı sıra proje bilgilerinin güncel olarak yükleneceği bir web portal ve sosyal medya hesapları oluşturulmuştur. Web portal genç kültür elçisi adaylarının proje sürecinde uyguladıkları eğitimleri ve denemeleri paylaştıkları bir ortak paylaşım platformudur ve sürdürülebilirliği katılımcı gençler tarafından sağlanacaktır.

Turist rehberi adaylarının mesleklerini uygulama sürecinde en önemli araçlardan biri olan müzelerin rehberlik süreçlerinde daha işlevsel kılınması, müzelerin turistlerin severek gezeceği mekânlar haline getirilmesi, rehber adaylarında yaratıcılık becerisinin desteklenmesi ve yaşam boyu öğrenmenin gerçekleştirilmesi amacıyla geliştirilen Genç Kültür Elçileri Projesi'nin kültür ve turizm çalışmalarına katkı sağlaması ümidiyle.

Prof. Dr. Müge ARTAR
Proje Koordinatörü

KÜLTÜR TURLARINDA MÜZE EĞİTİMİNİN KULLANIMI: NEDEN VE NASIL? TURİZMDE YENİ YAKLAŞIMLAR VE TURİZM REHBERLİĞİ

Kültür, uluslararası turizmde önemli birçok destinasyon için ulusal kimlik ve varlık tanıtımıdır. Ancak, kültürün aktarımında eğitimi ve nitelikli bir aracı olmaksızın, mevcut kaynaklar ya kullanılamaz durumda kalabilir ya da ziyaretçiler tarafından gerektiği gibi anlaşılamayabilir. Bu nedenle kültürlerarası iletişim ve özellikle çok bağlamli yorumlama yerel kültürel mirasın, yaşayan kültürün, değerlerin ve kültürel kimliğin anlatılmasında kilit rol oynar. Dolayısıyla kültürün baş rolde olduğu turizm sektöründe kültürel mirasın, yaşayan kültürün, değerlerin ve kültürel kimliğin anlatılmasında turist rehberleri kilit bir rol üstlenirler.

Profesyonel turist rehberliği kanununda turist rehberliği hizmeti şu şekilde tanımlanmaktadır: “Seyahat acenteliği faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup hâlindeki yerli veya yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal vb. değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesini veya seyahat acenteleri tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentesinin yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şekilde yürütölüp acente adına yönetilmesidir” (6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Dünya Rehberler Federasyon Örgütü (WFTGA)’ne (2022) göre, turist rehberi ziyaretçilere/ turistlere kendi seçmiş oldukları dilde rehberlik eden ve bulundukları bölgeye özgü kültürel, doğal mirasları ve turistik çekicilikleri turistlere aktaran, bölgenin kültürel ve doğal mirasını yorumlayan ve bölge yönetimi tarafından kabul görmüş donanıma sahip kişidir (<https://wftga.org/about-us/what-is-a-tourist-guide/>). Olcay vd.’ye göre (2015), bir profesyonel turist rehberinin birincil görevi tur programını seyahat acentesi adına uygulamak ve turistlere bilgi vermektir ancak, rehberlerin görevi yalnızca bilgi vermek değil, buna ek olarak aktarılan bilgiyi doğru, ilginç, zevkli ve içten bir biçimde iletmektir ki rehberler bu şartlar oluştuğunda sektörde kilit bir rol üstlenirler. Köroğlu (2013), bu tanımlara turist rehberlerinin görev alanlarını da dahil etmiş; antik kentler, müzeler, doğal ve turistik çekicilikler ve ören yerinde kılavuzluk edildiğini ve bu sürecin “eğlendirici bir yorumla ziyaretçilere aktarıldığını” vurgulamıştır (Köroğlu, 2013).

Turist rehberleri turizm sektöründe diğer turizm aktörlerinden farklı olarak ziyaretçilerle yakın, yoğun ve sürekli temas gerektiren bir role girer ve turistlerle doğrudan etkileşim içinde olduğu için “turizm elçisi” olarak adlandırılır (Rabotic, 2010). Bu nedenle turist rehberliği mesleğini kendini tekrarlayan, sönük ve standart bir meslek olarak değil; sürdürülebilir turizme katkı ve ivme kazandıracak, yaratıcı, yenilikçi, etkili ve dinamik bir meslek olarak kabul etmek gerekir.

Turizm sektöründe, turist beklentisi önemli bir unsurdur. Turist, her ne kadar turu acenteden satın almış olsa da acenteyi temsil edecek ve turisti turdan beklediği şekilde ayrılmasını sağlayacak kişi, profesyonel turist rehberidir. Donanımlı bir turist rehberi turun başlangıcından bitişine kadar, bağlı olduğu kurumu en iyi şekilde temsil edecek kişidir (Taşbey ve Birdir, 2020).

Cohen (2012)'e göre, küreselleşme ve beraberinde oluşan ürün, sermaye, bilgi, kültür ve insan hareketliliğindeki artış ile çağımız giderek daha homojen, melez ve "postmodern" bir dünyaya dönüşmektedir. Bu dönüşüm, turizme ise "post-modern turizm paradigması" (Kozak, Evren ve Çakır, 2013) olarak yansımaktadır. Postmodern turizmin aktörleri olan postmodern turistlerin güdülere, geçmişe kıyasla farklılıklar göstermektedir. Bu durum, modern tüketiciden postmodern tüketiciye doğru uzanan süreçte turist tiplerinin de farklılık göstermeye başlamasından kaynaklanmaktadır. Özel ilgi turizmi alanının gelişmesi ile kültürel ve tarihi alanlara seyahat yapan kişiler amaçlarına göre etnik turizm ve kültürel miras turizmi alanlarına ayrılmaya başlamıştır (Pamukçu vd, 2015). Bu turizme eğilim gösterenlerin dışında dezavantajlı grup arasında yer alan engelli ve yaşlı kişilerin seyahat etmelerini sağlamaya yönelik yapılan "oyuncak (toy) tourist" kavramını ortaya çıkarmıştır. Oyuncak turistler, turistik deneyime katılamayan bireylerin materyal kültürüne uygun olacak şekilde kendilerinin yerine bir oyuncak veya kendileri ile özdeşleştirdikleri bir karakteri gitmek istedikleri turistik bölgeye göndermeleri ile turizm etkinliği gerçekleştirmeleri ile meydana gelmektedir (Heljakka ve Ihamäki, 2021). Doğal ve tarihi alanlara ilgi duyanlar için önem arz edecek bir turizm türü "last chance" gündeme gelmiştir. Bu turizm türünde amaç tahrip olan ve yok olmaya yüz tutmuş alanların turistler tarafından ziyaret edilmesidir (Bağcı ve Deliorman, 2020). Bunların yanında eğitim turisti, gastro turist, foodie turist, fobik turist, yavaş turist ve dijital göçebe turist tiplerini saymak mümkündür. Gibson turist biçimleri arasında 21. yüzyılın belirleyicisi olarak "eğitim turistlerinin" öne çıktığını ifade etmiştir. Eğitim turisti, planlı ve rehberli kültür turlarına katılabildikleri gibi çalışma gezilerine veya ilgi duydukları konuyu öğrenmek için yapılandırılmış çeşitli atölyelere katılan; yeni beceriler geliştirmeye veya mevcut becerilerini artırmaya odaklanan turist tipidir. Turist tiplerindeki bu değişim ve çeşitlilik artışı turist rehberliği mesleğine olan ilginin artmasına, sektörde rehberler arasındaki rekabetin artmasına ve hatta meslekte uzmanlaşarak farklı alanlara yönelmeyi de beraberinde getirmektedir.

Turist rehberliğinde uzmanlaşma; tur operatörünün ihtiyaç duyduğu yeni bir destinasyon ve turistik ürünle ilgili henüz diğer rehberlerin farkında olmadığı alanlarda kendini geliştirip derinlemesine bilgi sahibi olduğu, farkındalık ve farklılık kazandığı, düzenli ve sürekli çalışma ve uygun kazanç olanakları sunan rakipsiz bir alanın aranılan nadir turist rehberi olmak olarak tanımlanabilir. Turist rehberliğinde uzmanlaşma bir zorunluluktan çok, bir gereksinim biçiminde ortaya çıkmıştır. Uzmanlaşma gereksinimi turist rehberinin farklı konulara kişisel ilgisi ve bilgisinin olduğu kadar kişisel birikim, eğitim ve kültürüne de bağlıdır. Uzmanlaşma konusunda yapılanma tur operatörleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Tur operatörleri rekabet koşullarından olumsuz etkilenmemek için kendilerine bazı destinasyonları ve/veya turistik ürünleri uzmanlık alanı olarak belirlemişlerdir (Yenipınar ve Yılmaz, 2020). Uzmanlaşma belirli bir kalite ve nitelik bütünü gerektirir. Turist rehberliği çok sayıda rolün bir arada yürütülmesini zorunlu kılan bir meslektir. Turist rehberleri uzmanlaştıkça ve alanlarında çeşitlilik gösteren eğitimlere tabi tutuldukça anlatımlarını güçlendirerek destinasyonların tercih edilmesinde kilit bir rol oynayabilirler.

Turist rehberi adaylarının çok yönlü ve çağdaş öğretim yaklaşımları göz önünde bulundurularak 21. Yüzyıl becerileri doğrultusunda yetiştirilmesi ülke turizminin kalitesinin sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Bu nedenle 21. Yüzyılın disiplinler arası temalarını bilmek önemlidir:

- Küresel Farkındalık
- Finans, Ekonomi, İşletme ve Girişim Konularında Okur-Yazarlık
- Yurttaşlık Konusunda Okur-Yazarlık
- Sağlık Konusunda Okur-Yazarlık
- Çevre Konusunda Okur-Yazarlık

Disiplinlerarası beceriler yanında turist rehberi adaylarının öğrenme ve yenilik alanında, yaratıcılık ve yenilik, eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği becerilerini geliştirmeleri beklenmelidir. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri alanında bilgi konusunda okur-yazarlık, medya konusunda okur-yazarlık, BİT (Bilgi, İletişim, Teknoloji) konusunda okur-yazarlık becerilerini geliştirmeleri beklenir. Turist rehberleri için günümüzün yaşam ve çalışma ortamları düşünme becerilerine ve içerik bilgisine sahip olmaktan çok daha fazlasını gerektirmektedir. Küresel anlamda rekabetçi bir bilgi çağına getirdiği karmaşık yaşam ve çalışma ortamlarında fark yaratabilmeleri için rehber adaylarının uygun yaşam ve kariyer becerilerini geliştirmeye titizlikle dikkat etmeleri önemlidir. Bu bağlamda, rehber adaylarının özellikle esneklik ve adapte olabilme, inisiyatif alma ve kendi kendini yönlendirme, sosyal ve kültürler arası beceriler, verimlilik ve hesap verme sorumluluğu ve liderlik ve sorumluluk becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir.

Uzmanlaşma, 21. yüzyıl becerilerinin geliştirilerek kullanılmasıyla birlikte rehberlerde yenilik ve yaratıcılığı artıracak, rekabet konusunda rehber adayına avantaj sağlayacak, rehber adayının markalaşma konusunda fırsat yakalamasını sağlayacak, uzman rehber sayısının ve kalitesinin artmasını sağlayacak ve nitelikli turistin destinasyonları tercih etmesini olanaklı hale getirecektir. Uzmanlaşmış turist rehberiyle ziyaretler gerçekleştiren turist açısından avantajlar ise, destinasyonu tüm yönleriyle eğlenerek ve öğrenerek tanıyabilme, destinasyona yeniden gelme fikri gelişecek, farklı kültürleri farklı bakış açıları ve tekniklerle öğrenme, sınırlı zamanı nitelikli değerlendirme olarak sıralanabilir.

KÜLTÜREL FARKINDALIK GELİŞTİRME VE HIZLI AKTARIM

Günümüz eğitim sisteminde bilginin aktarıldığı ve alıcının pasif yavaş ve duyarsız olduğu durum gün geçtikçe eleştirilmektedir. Hız temel ihtiyaç olarak belirirken özellikle de projenin hedef kitlesi olan turist rehberlerinin bu hızı bir aktarıma çevirmeleri gerekmektedir. Bu aktarım öğrenme kuramlarının bilindik tekniklerinin tersine sadece bir kültürel farkındalık yaratmak ve aktarıcının yani “Turist Rehberi”nin müze eğitimi süresi ve uygulama aşamalarında geliştirdiği değer yargılarının aktarımı olarak belirlenecektir.

“Küresel Vatandaşlık”, dünya çapında, küresel fikirli bireylerin ve toplulukların sosyal, politik, çevresel ve ekonomik eylemlerini anlatmak için kullanılan bir şemsiye terimdir. Terim, bireylerin izole toplumları etkileyen tek aktörler yerine çoklu, çeşitli, yerel ve yerel olmayan ağların üyeleri olduğu inancına atıfta bulunabilir. Sürdürülebilir kalkınmada küresel vatandaşlığı desteklemek, bireylerin sadece kendi toplumlarının değil tüm toplumların yararına hareket etmek için sosyal sorumluluklarını benimsemelerini sağlayacaktır.

Küresel vatandaşlık kavramı, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nde, hedeflerinden biri olarak küresel vatandaşlığı içeren SKH 4: Herkes için Kapsayıcı ve Kaliteli Eğitimi Sağlamak ve Yaşam Boyu Öğrenmeyi Teşvik Etmek başlığı içinde yer almaktadır (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2021). 2030 yılına kadar uluslararası toplum, tüm öğrencilerin küresel vatandaşlık dahil sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için gereken bilgi ve becerileri edinmelerini sağlamayı kabul etmiştir. Üniversitelerin, öğrencilerine büyük bir küresel topluluğun üyesi olduklarını ve becerilerini ve eğitimlerini bu topluluğa katkıda bulunmak için kullanabileceklerini öğretmek küresel vatandaşlığı teşvik etme sorumluluğu vardır. Bu sorumluluktan yola çıkarak geliştirilen bu proje özellikle kendileri kültürel farkındalık geliştirmiş, kültürlerarası farklılıklara hoşgörü ile bakabilen ve kültürel olarak doğru aktarmamız gereken değerleri taşıyan bireyler olarak eğitileceklerdir.

Kültürel farkındalığı geliştirmek dört aşamada mümkün olacaktır. Genel bilgi yoksunluğu olarak tanımlanabilecek olan; “yokluk” aşaması turist rehberinin süreyi geçirmek için ortalama bildiği bilgiyi serpiştirdiği ve aktarımın bir amaç içermediği durumdur. “duyarlılık” olarak tanımlanabilecek ikinci aşama farkındalığın olmadığı ama belirli konulara hassasiyet göstererek aktarımın yapıldığı, bilgi eksikliklerine rağmen uydurma olabilecek bilgilerden kaçınıldığı durumdur. Üçüncü aşama farkındalık geliştirilen, aktarım için yeterli bilimsel bilginin edinildiği “yeterlik” olarak tanımlanabilecek aşamadır. Rehber aktaracağı bilgiyi araştırmış yaklaşık bir planlama yapmış ve amacını net olarak bilmektedir. Son aşama olan “uzmanlık”ta ise,

- mesajın aktarılacağı hedef kitle tanınır (yaş, kültür,vb)
- her aşama için ne kadar zaman olduğu bilinir (müze öncesi, müze ve müze sonrası)
- aktarılacak istenen genel tema ve alanın en’leri belirlenir
- gezilecek müze, öğren yeri incelenir planlamaya eklenir
- tüm aşama bütünleştirilir ve birkaç deneme uygulaması yapılır.
- Görüldüğü gibi uzmanlık aşaması küresel vatandaşlık için gereken tüm aşamaları barındırmaktadır.

Bir sonraki bölümde sizlere aktarılabilecek olan müze eğitiminin aşamaları bu farkındalığı geliştirmek üzere planlanmıştır.

Etkinlik kitaplarında yer alan yaş kültür grubu ya da özel grup tanımında görebileceğiniz hedef farklılıkları bu tür bir eğitimin tam öğrenme gibi eğitsel bir amaç taşıyamayacağını ve geliştirilen farkındalığın çarpan etkisinin ne kadar geniş olabileceği gerçeği düşünülerek tasarlanmıştır.

MÜZE EĞİTİMİ VE TURİZM REHBERLİĞİ

Türkiye’de T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı müze ve ören yerlerinde kapalı turist ve ilgi grupları yasal olarak bölgesel ya da ülkesel kokartlı profesyonel turist rehberleri eşliğinde kültür turları kapsamında ağırlanmaktadır. Müze ve ören yerleri, kültür turizminin kilit noktaları arasındadır. Kültür turizmi; bir şehrin, bir bölgenin ya da ülkenin kültürel mirasının yaşandığı bölgelere yönelik yapılan bir seyahat türü olarak da nitelendirilmektedir ve en yaygın turizm türlerinden biridir. Bu turizm türüne katılan turistlerin genel profilinin yenilik ve çeşitlilik arayan, bilinçli, kültürel, çevresel, siyasi konulara, kaliteye duyarlı ve daha yüksek gelir grubunda olduğu söylenebilir (Subaşılar 2007).

Kişilerin başka ülkelere, kültürel ihtiyaçlarını tatmin etmeye, yeni bilgiler, deneyimler kazanmaya, tarihi yerleri, sanatsal ve kültürel gösterileri, sanat etkinliklerini ve bölgenin somut ve somut kültürel miras unsurlarını görme ve bunlara ilişkin bilgi alma süreçlerinde müzelerin yeri büyüktür. Farklı tür ve amaçlarla kurulan müzeler, önemli bir turistik etkinlik ve çekim ögesi olarak rağbet görmektedir. Müzecilik yaklaşım ve uygulamalarındaki değişimler sadece sergilenen eserlerin ünü ve görseelliği için değil; müzelerin bütüncül olarak eser toplama, sergileme, koruma ve onarım, belgeleme, eğitim ve dijitalleşme becerilerinin de markalaşması nedeniyle turistler tarafından önemli çekim alanları olarak kabul görmelerini sağlamaktadır. Günümüz müzesi tasarım harikası sergi ve donanımların ilk kez izlenebileceği, öne çıkan eserlerin görsel kültür bağlamında şaşırtıcı biçimde sunumlarının yapılabildiği; farklı yaş gruplarından insanların bireysel ya da toplu olarak sosyalleşebildiği ve kaliteli serbest zaman etkinliklerine katılabildiği eğlence ve eğitim ortamı olarak kabul görmektedir. Müze ve ören yerlerinde, ziyaretçileri çekmek ve de memnuniyetlerini sağlamak için hem teknolojik gelişmelerden (sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik, görsel ve işitsel teknolojiler, akıllı müze sistemleri vb.) hem de pazarlama/satış tekniklerinden azami ölçüde yararlanılması gerektiği kabul edilmektedir (Pauget, vd. 2021). Dolayısıyla kültür turizminin bu çekici unsurunu önemli bir destinasyon ya da marka yönelim olarak etkin biçimde kullanmak turist rehberinin uzmanlaşması sürecinde mesleğinin değerini artıracaktır.

MÜZE EĞİTİMİ NEDİR?

Kültürel mirasın korunmasının, toplumsal belleğin ve dönüşümün sürdürülebilirliğinin sağlanması gibi birçok niteliğe sahip müzelerin zaman içinde değişmesi, gelişmesi ve çağdaşlaşması, müzeye toplumsal işlevler yüklemiştir. Bu konum içerisinde bir kurum ve bir kavram olarak müzenin tanımı uzun yıllardır süregelen tartışmalara konu olmaktadır. Müzenin sanatsal, kültürel, demokratik, teknolojik, sosyal ve toplumsal tanımlarının yapılageldiği son yıllarda (Karadeniz, 2018), müze kavramının doğrudan çağrıştırdığı en önemli işlevlerden biri eğitimidir.

Müzeler, kültür, sanat, bilim tarihi gibi pek çok alanda belgeler, orijinal nesneler ve eserler ile birlikte deneyimsel bir öğrenme ortamı sunarlar. Rönesans'tan günümüze batı uygarlığının ve gelişmişliğin sembolü olan müzeler; dünyadaki toplumsal ve ekonomik değişimlerle birlikte çok kültürlüğü önemseyen, toplumun kalkınmasını hedefleyen, ziyaretçiyi merkezine alan bir yapıya ulaşmıştır (Hooper-Greenhill, 2007). Müzeler, sundukları fiziksel ortam, koleksiyon nesnelerinin nasıl sunulduğu gibi parametrelerle öğrenmeyi destekleyebilir. Amerikan Müzeler Birliği, 1992 tarihli "mükemmellik ve eşitlik raporunda" müzelerin eğitim misyonuna yaptığı vurguyla müzeleri kamu hizmeti rollerinin merkezine yerleştirmiş, müzelerin izleyicilerine sunduğu öğrenme fırsatlarını anlama, geliştirme, genişletme ve kullanma konularında sorumlu olduklarını bildirmiştir (American Association of Museums, 2008). Zamanla ve toplumsal olayların etkisiyle küresel düzeyde değişen eğitim programları ve pedagojik yaklaşımlar, müzeleri hem içerdiği koleksiyonlar hem de oluşturduğu ortamlarla birlikte değiştirip geliştirmiş ve müzede öğrenme kavramının yaygınlaşmasını kolaylaştırmıştır. Müzelerin yaşam boyu eğitimdeki rolü ve tercih edilebilirliği, özellikle teknolojinin de müzelerde kendine gelişim için yer bulmasıyla giderek artmaktadır. Bunun önemli bir nedeni de müze eğitiminin birey ve grupların ihtiyacına, eğitime ulaşılan ortama, sosyal ve toplumsal açıdan farklı yöntemleri zorunlu kılan (örneğin pandemi gibi) durumlara göre şekillendirilebilmesidir (Maderbacher, 2020).

Müze eğitimi, müze koleksiyonlarını eğitim amacıyla kullanma sürecidir. Müze ziyaretinden önce, müzede ve müze ziyaretinden sonra uygulanacak çeşitli etkinlikler bütünü olarak da tanımlanabilir. Müze eğitimi; müzenin amacını ve niteliklerini, sergileri, sergilenen sanat eserlerini, müze ortamını, müze çevresini, müze ile insanlar arasındaki ilişkiyi ve müzenin disiplinler arası yönlerini ele alırken müzenin aktif bir öğrenme ve gelişme alanı olarak kullanılmasını içermektedir (İlhan vd, 2011).

Öğrenme aktif bir süreçtir. İnsanlar öğrenirken öğretir. Anlamlı öğrenme bilişsel bir süreci gerektirir. Öğrenme sosyal bir etkinliktir ve ortamla bağlantılıdır. Öğrenmek için bilgiye, zamana ve deneyime gereksinime vardır. Güdülenme öğrenmenin temel ögesidir. Dolayısıyla turist rehberlerinin müze ortamını bir öğrenme ortamı olarak kabul etmesi müze içinde öne çıkan nesnelerle belirli süreler dahilinde tur yapılandırarak eğlenceli ve öğretici etkinliklerle turistlere deneyimletmesi beklenir. Müze eğitime ilişkin çalışmalar müzelerde yapılabileceği gibi, müze ortamı haline getirilen herhangi bir mekânda da örneğin tur otobüsünde bile gerçekleştirilebilir.

Müzede gerçekleştirilecek etkinliklerin ve eğitimin hedefleri şunlardır (İlhan vd., 2011):

- Değişen dünyaya uyum sağlamaya yardımcı olmak,
- Yaşanılan ortama yabancılaşmayı önlemek,
- Geçmişle şimdiki yaşam arasında bağ kurmak,
- Günümüzün sorunlarına ve çatışmalarına yönelik anlayış kazandırmak,
- Müzede sergilenen nesnelerle insanlar arasında köprü kurarak, nesnelerle onların yaşantılarının bütünleştirilmesini sağlamak,
- Nesnelerin maddi veya ideal değerleri ile algılanmasının yanı sıra, insan yaşamının somut ve otantik bir belgesi olarak algılanmasını sağlamak,
- İnsanların bugünkü yaşantılarıyla, nesnelerin bağlantısını kurarak, siyasi, kültürel, sosyal, ekonomik ve ekolojik ilişkileri anlamalarını sağlamak,
- Kişilerin araştırmacı yönlerini geliştirmek,
- Bilgiyi kişinin kendisinin araştırıp geliştirmesine olanak sağlamak,
- Kişilerin zamanlarını yaratıcı biçimde değerlendirmek,
- Müzeyi bir yaşama biçimi haline getirmek, iletişim ve öğrenmeyi yoğunlaştırmak amacıyla olanaklar sağlamak,
- Müze ekonomisini geliştirmek.

Müze eğitimi süreçlerinde hazırlanan etkinliklerin tekdüze olmasından kaçınılmalıdır. Etkinliklerde müzik, resim, oyun, dans, drama vb. sanat alanlarından yararlanılmalıdır. Etkinlikler katılımcıların ilgi, ihtiyaç, gelişim ve hazır bulunuşluk düzeyine göre belirlenmelidir. Katılımcıların hepsi için önem taşıyan etkinliklerle birlikte, bireysel ilgi, gereksinim ve yeteneğe göre etkinliklere de yer verilmelidir. Etkinlikler katılımcıların günlük yaşamla ilişkilendirebileceği şekilde hazırlanmalıdır. Müze eğitimi çalışmaları çoğunlukla grup içerisinde gerçekleşen çalışmalardır. Çalışmalar grubun vereceği tepkilere göre şekillenir, gelişir ve sonuçlanır. Grubun birbiriyle kaynaşabilmesi için tanışma, uyum ve güven çalışmalarına öncelik verilmeli, demokratik bir ortamın oluşması sağlanmalıdır. İyi planlanmış bir müze eğitimi etkinliği de gruptaki katılımcıların birbirlerine ısınmasını sağlayacaktır. Müze eğitimi çalışmalarında grubun beklentileri önemlidir ve tüm süreç oluşturulan küçük ya da büyük gruplar ile birlikte gerçekleştirilir. Küçük ya da büyük gruplardaki tüm katılımcıların kendilerini ifade etmelerine olanak sağlamalı, katılımcılar arasında ön plana çıkmaya çalışanlara veya çok geri planda kalanlara dikkat edilmeli, bütün katılımcıların demokratik olarak katılımına özen gösterilmelidir. Grup oluşurken katılımcıların gönüllü olmasına dikkat edilmelidir. Eğer katılımcı gönüllü değilse veya grup içinde çalışmaya hazır değilse çalışmaların gelişerek sürdürülmesinde çeşitli aksaklıklar yaşanabilir. Bu nedenle, etkinlikler için grup oluşturma çalışmalarında bir zorlama olmamasına dikkat edilmelidir.

MÜZE EĞİTİMİNİN AŞAMALARI



1. MÜZE ÖNCESİ ETKİNLİKLER

Bu çalışmalar kişileri ve koşulları hazırlama işlemleridir. Çalışmayı yaptıracak eğitimci çalışacağı grubu belirler. Gerekli izinleri, tarihi alıp çalışacak grubun niteliğine göre ziyaret planını hazırlar. Yapılacak çalışma hakkında grubu bilgilendirir ve kullanılacak malzemeleri sağlar. Müzedeki ilgili kişileri müzeye gidilecek gün, saat ve grubun özellikleri ile ilgili olarak bilgilendirir.

2. MÜZEDEKİ ETKİNLİKLER

Müzedeki çalışmalar, önceden planlanmış, fakat şartlara göre değişik alternatiflere açık, farklı algı ve duylara hitap eden eğitici, eğlendirici, yaratıcı ve açık düşünebilmeye uygun uygulamalardır. Müzedeki çalışmalarda tüm müzenin görülmesi şart değildir. Çoğunlukla bir nesneye, döneme, düşünceye odaklanan müze eğitimi yeni edinilecek kazanımları destekleyen yaratıcı drama ve atölye çalışmalarını içerir.

3. MÜZE SONRASI ETKİNLİKLER

Müzedeki yapılan çalışmaların sonuçları, müzede veya okulda değerlendirilir. Atölye çalışmalarında ortaya konmuş olan faaliyetlerin ürünleri (resim, kumaş, mask, heykel vb.) sergi hâlinde sunulabilir. Yapılan çalışmaların düşünsel sonuçları kompozisyon, tartışma, mektup, gazete haberi vb. uygulamalar ile ortaya konulur. Müze eğitimi çalışmalarında;

- el becerisine yönelik çalışmalar,
- yazınsal çalışmalar,
- yaratıcı drama çalışmaları,
- ses, koku, tat üzerinde yapılan çalışmalar,
- yaşayan tarih ya da sözlü tarih çalışmaları vb., yöntem olarak kullanılabilir.

MÜZE EĞİTİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER



Müzede Anlatım, Kaman Kalehöyük Müzesi, Kırşehir

ANLATIM TEKNİĞİ

En geleneksel öğretim yöntemidir. Eğitici tarafından konunun sözel yolla aktarılmasıdır. Bu teknikle, kısa sürede çok bilgi verilmekte ve aynı anda tüm katılımcılara hitap edilmektedir. Katılımcı sayısı fazla olsa da kullanılmaktadır (Gözütok, 2006).

REHBERLİ TUR

Kısa bir sürede fazla bilgi aktarılmasının ve grubun seviyesine ve ihtiyaçlarına göre ayarlanmış olması ile keyifli bir ortak deneyim yaratılmasının amaçlandığı yöntemdir. Geleneksel biçimiyle bir rehber, bir grup insanı çeşitli yerlerde (örneğin müze nesneleri, binalar ya da sanat eserleri arasında) yönlendirir ve onlara bilgi sağlar. Müzede kullanılan en eski ve hala en popüler olan- öğretici yöntemdir (Veldhuizen, 2017).

- Uyulması zorunlu rehberli turlar – izleyicinin bir miras alanında (örneğin tarihi evler) tek başına bulunmasına izin verilmediği durumlarda kullanılır.
- Etkileşimli rehberli turlar – çeşitli yöntemlerle izleyici ile etkin bir şekilde bağ kurmanın amaçlandığı durumlarda kullanılır.
- Rehberlerin tek bir noktada yer aldığı turlar – Rehberlerin açıklamalarını bulundukları yerden yaparken izleyicilerin alanın farklı yerlerini gezmeleri amaçlandığında kullanılır.
- Kent yürüyüşleri.
- Akran eğitimleri – yaşıt olunan kişilerin tur rehberliği yapmasıyla gerçekleştirilir.



Müze Rehberli Tur, Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi, Ankara

SORU - CEVAP YÖNTEMİ

Eğitcinin/liderin düzenlediği soruların katılımcılara sorulup cevap alınmasına dayanan yöntemdir. Sorular anlama, uygulama ve değerlendirme soruları olarak sınıflandırılmaktadır. Anlama soruları, katılımcıların konuyu anlayıp anlamadıklarını inceler. Uygulama soruları, bilginin yeni durumlarda kullanılmasını gerektirir. Değerlendirme soruları, değerlendirme yapmada kullanılan ölçütleri kullanarak birey, nesne, olay ve olgu hakkında karar alınmasını içerir (Gözütok, 2006). Müze eğitimi süreçlerinde, müzede öne çıkan nesnelere ilişkin anlama, uygulama ve değerlendirme soruları katılımcılara yöneltilebilir.



DİYALOG / TARTIŞMA

Grup üyelerini aktif bir biçimde meşgul eden ve onların (iç) dünyalarına tümüyle bağlanmalarını, böylece müze deneyiminden gerçekten etkilenmelerini amaçlayan yöntemdir. Diyalog çeşitleri aşağıda sunulmaktadır (Veldhuizen, 2017).

- Düzenli rehberli turun bir parçası olarak gerçekleştirilen diyalog etkinliği,
- Soru temelli diyalog yöntemi: Kolaylaştırıcı, grubun konuşmasını çeşitli sorular sorarak yönlendirir.
- Sokratik tartışma yöntemi ile gerçekleştirilen diyalog etkinliği.
- “Soru Yorum” – izleyicileri rahatça konuşmaya teşvik eden ve başlangıçtan bitişe tüm ziyaret süreci ile ilgili olan soru odaklı bir yöntemdir.
- Görünür Düşünme ve Görsel Düşünme Stratejileri gibi aktarma tekniklerinin kullanılması ile gerçekleştirilen diyaloglar – izleyicinin müze nesneleri ile yoğun bir şekilde etkileşime girmesi için bulunduğu alanı yavaş ve detaylı bir şekilde incelemesine dayanır. İzleyiciler arasında diyalogun gerçekleşmesi gözlemler yoluyla tetiklenir.
- Felsefe yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen diyalog: kültürel miras / müze nesneleri grup üyelerinin birlikte daha üst düzey soruları ortaklaşa incelemesi sırasında kullanılır. Akıl yürütme yoluyla daha derin bir seviyeye ulaşılır.
- Büyük ya da küçük ölçekli tartışmalar – Konuşma lideri ya da izleyiciler tarafından yapılan açıklamalar ve önermeler temel alınarak yapılır.
- Sanatçı konuşmaları – Çeşitli sanatçıların çalışmalarıyla ilgili konuştuğu ve ardından izleyicilerle sohbet ettiği diyalog yöntemidir.
- Sunum Yöntemi: Bilgilerin kısa sürede gruba sunulması, açıklanması ve katılımcının öğrenme isteğinin yönlendirilmesi yoluyla gerçekleştirilmektedir. Eğiticinin etkinliğe iyi hazırlanması ve düzenli bir etkinlik planı yapması ve sunu süresini iyi hazırlaması gerekmektedir. Eğiticinin sunuları kısa süreli tutması ve aralarda katılımcılara soru sorması yararlı olmaktadır (Gözütok, 2006).

GÖSTERİM YÖNTEMİ

Gösterimlerde sunu vb. bilgiler eğitici tarafından katılımcılara anlatılmaktadır. Gösterimlerde görüşler, süreçler ve işlemler görsel materyaller kullanılarak yapılmaktadır. Eğitcinin gösterimi iyi planlaması, tüm katılımcıların görmesini sağlaması ve gösterimin ilgi çekici olması gerekmektedir (Gözütok, 2006).

YARATICI DRAMA

Yaratıcı drama; doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, "oyunsu" süreçlerde canlandırmasıdır. Yaratıcı drama çalışmaları tiyatro yapmak ya da oyunculuk değildir. Yaşamda olumlu ya da olumsuz bir kez yaşanabilen ve tekrarlanması mümkün olmayan anlar, durumlar, drama atölyesinde belli ısınma, yoğunlaşma ve rahatlama teknikleri bütün grubun katılımıyla yeniden yaratılmaktadır. Yaratılan durum üzerinde tartışılmakta, durum değerlendirilmekte ve istenirse yeniden oynanmaktadır (Adıgüzel ve Tokgöz, 2001).



Yaratıcı Drama Etkinliği, Vakıf Eserleri Müzesi, Ankara

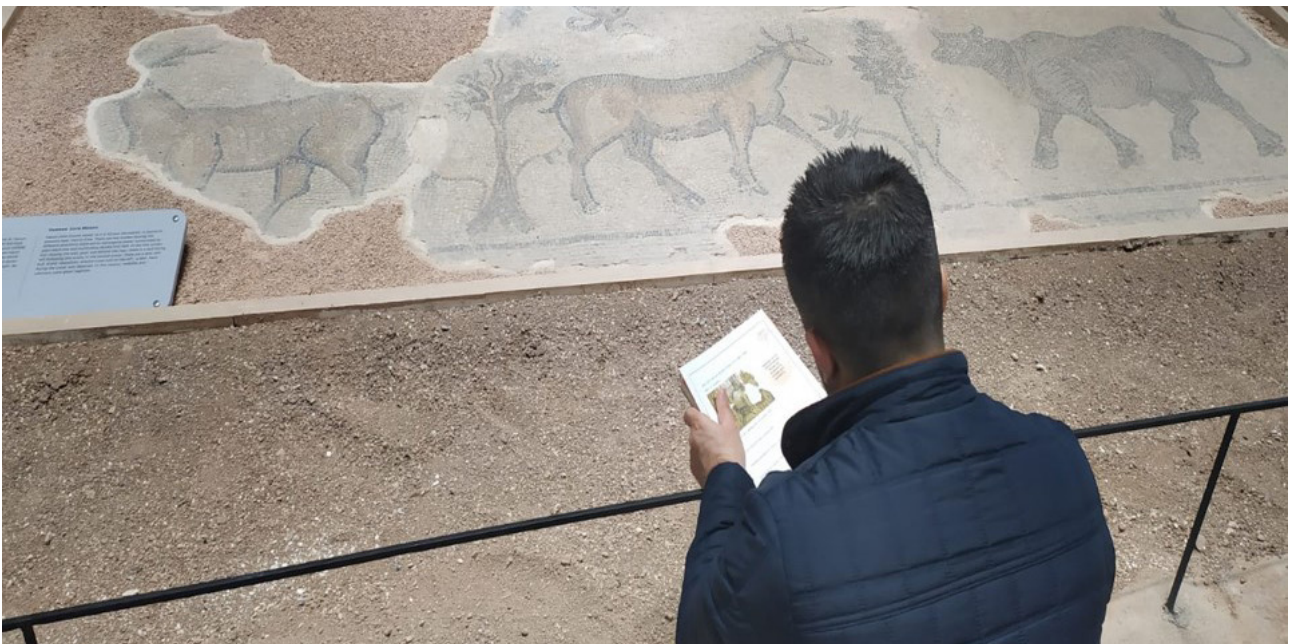


Yaratıcı Drama Etkinliği, Alacahöyük Ören Yeri, Çorum

ARA - BUL / HAZİNE AVI OYUNLARI

İzleyicilerin müzeyi / kültürel miras alanını bağımsız olarak, etkili ve eğlenceli bir şekilde keşfedebilmeleri için onlara yeteri kadar seçeneğin sunulmasının amaçlandığı yöntemdir. Çeşitli ilgi alanlarına göre ayarlanmış yazılı turlardır. Bu turların çeşitleri aşağıda sunulmaktadır:

- Doğru rotayı / yeri / nesneyi bulmaya vurgu yaparak arama nesnesine odaklanılan arabul yöntemi.
- Görülebilecek olana (nesnelerin kendilerine ve çevrelerindeki temalara) odaklanılan arabul yöntemi.
- Bağımsız ya da birbiriyle ilişkili (tematik) konuların ele alındığı arabul yöntemi.
- Alıntıların kullanıldığı arabul yöntemi.
- Fotoğraf avı – küçük çocuklar için de uygundur.
- İki sonuçlu hazine avı: Oyunun sonunda, yapılan iş birliğinin ya da karşılaştırmaların oyuna belirli bir şeyi eklediğini gösterecek şekilde kurgulanmış olan arabul yöntemi (Veldhuizen, 2017).



Ara-bul etkinliği, Haleplibahçe Mozaik Müzesi, Şanlıurfa

BİRBİRİNE REHBERLİK EDEN İZLEYİCİLER

İzleyicilerin bir alan ya da nesne için kısa bir gezi hazırladığı bu uygulamada izleyiciler sunum yapma konusunda uygulamalar yapar; bir konu ya da nesne hakkında bakış açısı kazanır ve böylece süreç ile derinlemesine ilişki kurarlar (Veldhuizen, 2017).

- İzleyiciler grup halinde ya da bireysel olarak müzede yer alan bir nesne için kısa bir tur hazırlar.
- Daha sonra, başka bir nesne ya da konum için tur hazırlayan üyelerin her biri ile yeni gruplar oluşturulur. Tüm gruplar, hazırlanan turlardaki nesneleri izleyicilerden bir “uzmanın” yönlendirmesi ile dolaşır.
- Çalışma uygun bir şekilde düzenlendiğinde her bir nesne ya da konum birbiriyle ilişkili olur, böylece farklı “uzmanların” oluşturdukları hikâyeler birbirini tamamlayabilir.

YAPARAK - YAŞAYARAK ÖĞRENME

İzleyicilerin derinlemesine deneyim kazanmalarının ve kavrayışlarının keşif aracılığıyla geliştirilmesinin amaçlandığı yöntemdir. İzleyicilerin müzenin düzenlediği temayı aktif olarak deneyimlemesine dayanır (Veldhuizen, 2017).

- Serginin kendisi ile iç içe olunmasını, örneğin sergideki dokun-yap ünitelerinin kullanılmasını içerebilir.
- Rehberli bir gezide gelişigüzel bir şekilde, izleyicilerin bir şeye dokunmaları ya da bir şeyi deneyimlemeleri ile gerçekleştirilebilir.
- Dokunulacak nesnelerden, giyilecek kıyafetlere, yapılacak maketlerden el işi ve yapboz oyunlarına kadar etkinlikte yapılabilecek her şeyin yazdığı dokun-yap kartları aracılığıyla hareketli bir şekilde gerçekleştirilebilir.
- Sergi dönemi boyunca tüm müze izleyicileriyle birlikte ortak bir şekilde büyük bir sanat eseri oluşturulabilir.
- Müzenin ayrı ayrı bölümlerinde ya da müze alanının dışında yapılabilir.

FOTOĞRAF, ÇİZİM VE FİLM ÇALIŞMALARI

Görsellerin ayrıntılı olarak incelenmesini içeren ve böylece nesnelerin özünün kavranmasının amaçlandığı yöntemdir. Lider, müzede nelerin görüldüğünü ve deneyimlendiğini kavramaları amacıyla katılımcılardan müze alanındaki belirli nesneleri fotoğraflamalarını, çizimlerini ya da filme almalarını ister. Bu yöntemde fotoğraf çekmek, çizim yapmak ya da filme almak nesneye yönelik çalışmalar değil, deneyimleme sürecinin içine girmenin yollarındandır. Bu yöntemin çeşitleri arasında;

- Fotoğraf çekme,
 - Çizim yapma,
 - Film çekme,
 - Bir çizim ya da fotoğraf ile eklemeler yapma (daha bağlamsal bir görev)
 - Görsellerin dijital ortamda işlenmesi
- yer almaktadır (Veldhuizen, 2017).

YARATICILIK SÜREÇLERİ

Katılımcıların süreç içinde edindikleri bilgilerden ilham alarak yeni ürünler ortaya koymalarının amaçlandığı yöntemdir. Deneyimlenen süreçten sonra yapılan hikâye, şiir ya da şarkı sözü yazma; gazete, poster, web sayfası oluşturma; film çekme, oyun oynama, sanat eseri yapma gibi çalışmalarla ilgilidir. Bu çalışmaların amacı süreç boyunca edinilen deneyimler ile yeni bir şey elde edilmesidir. Bu çalışmaların en bilinen biçimleri müze atölyelerinin izleyiciler için kullanılmasıdır. Bu çalışmalar kapsamında katılımcılardan bir sanat müzesinde inceledikleri ressamın tarzıyla kendilerinin bir resim yapmaları; inceledikleri resim gibi kendi resim tarzlarında bir resim yapmaları, deneyimledikleri temaya yönelik bir çalışma yapmaları istenebilir. Bu tür çalışmalar müze ziyareti öncesi ya da sonrasında yapılabileceği gibi bağımsız atölyelerde de yapılabilir (Veldhuizen, 2017).

ÇAĞRIŞIMA DAYANAN ETKİNLİKLER

İzleyicilerin kendi kişisel yaşamlarına dayanarak müzede gördükleri hakkında özgürce düşünmelerine dayanan yöntemdir. Kişisel bağlantılar kurulduğu zaman daha uzun süreli bir etki sağlar. İzleyicilere fotoğraf, köşe yazısı ya da atasözü verilir ve ellerindeki materyalin kendilerinde yaptığı çağrışımı müzede gördükleri bir şeyler birleştirmeleri istenir. Çağrışım temelli olan bu çalışma müze eğitimcisinin sorduğu sorularla yapılandırılarak ilerleyebileceği gibi tamamen açık uçlu bir süreç olarak da yürütülebilir. Böylece etkinlik izleyicilerin değişen çağrışımları üzerine kurulmuş olan bir sohbet niteliğinde sürdürülür (Veldhuizen, 2017).

KENDİLERİNE SORU SORAN İZLEYİCİLER

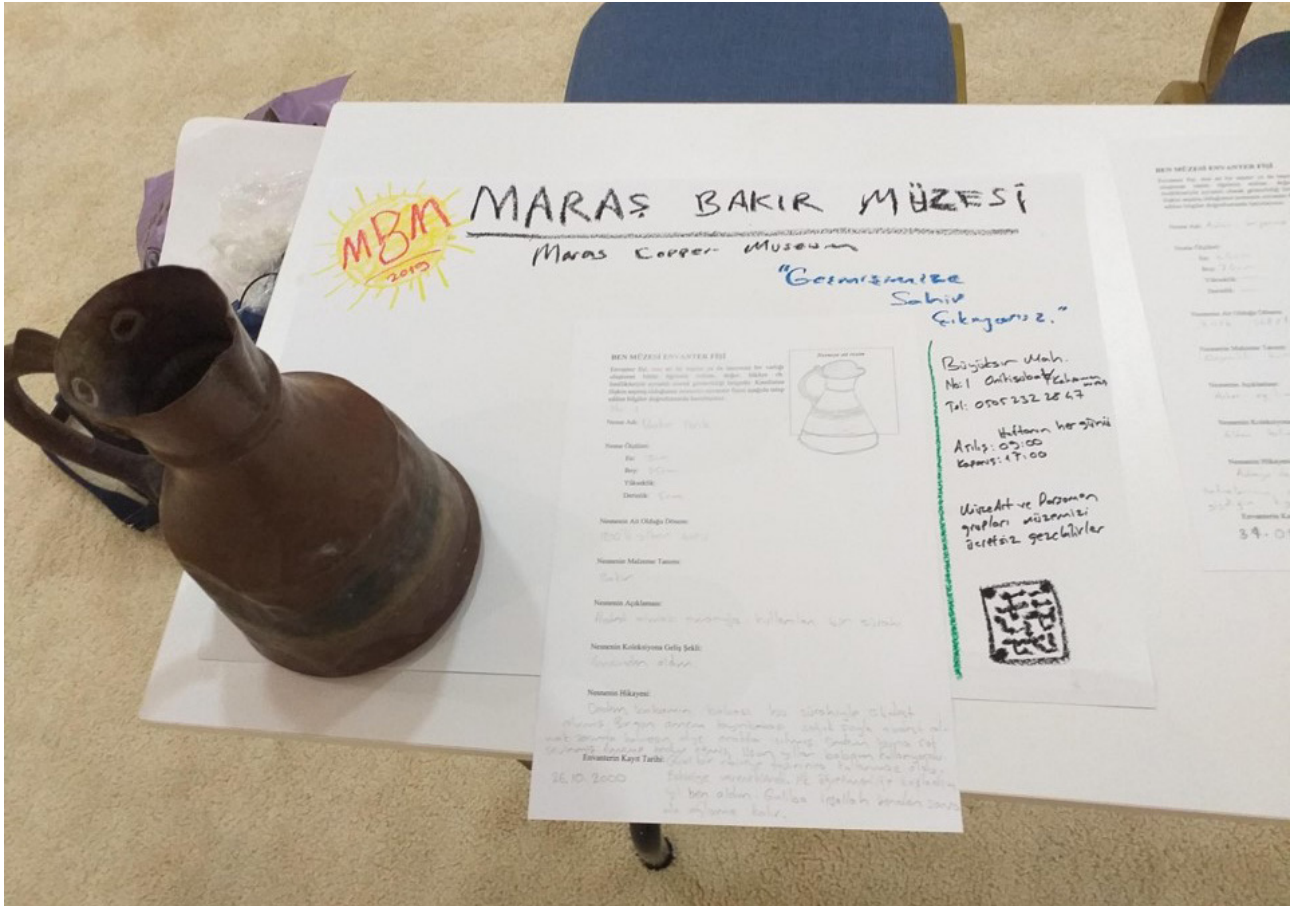
İzleyicilerin öğrenmek istedikleri şey hakkında düşünmelerini sağlayarak zihinlerinin aktif kılınmasının, eleştirel düşünmenin ve sorgulamanın geliştirilmesinin amaçlandığı yöntemdir. Genel olarak müze eğitimcilerinin soru sorarak çalışma yürüttüğüne tanıklık ederiz. Burada ise durum tersine bir şekilde işler. Katılımcılar merak ettikleri soruları hazırlar ve müze eğitimcisi bu soruların yanıtlarına yönelik bir program tasarlar. Kendine soru soran izleyici tekniğinin çeşitleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Sorular müzeye gelindiği anda oluşturulup müze eğitimcisine sunulabilir ya da daha önceden hazırlanan sorular müze ziyareti öncesinde müze eğitimcisine iletilir.
- Müze ziyareti sırasında izleyicilerden soru oluşturmaları istenmeden önce müze eğitimcisi kısa bir tanıtım yapabilir, daha sonrasında ise izleyicilerden sorular oluşturmalarını isteyebilir. Burada oluşturulan soruları nasıl kullanacağını müze eğitimcisi kendisi belirleyebilir.

NESNE İNCELEME / NESNE ÇALIŞMASI

Araştırma becerilerinin geliştirilmesinin, incelenen nesnelere yönelik kavrayışın ve diğer nesnelere duyulan merak unsurunun artırılmasının amaçlandığı yöntemdir. Belirlenen nesneler üzerine yapılan inceleme ve gözlemlene çalışmalarınıdır. En bilinen örneği müzelere özgü envanter formu örneklerini doldurma çalışmalarınıdır. Bu çalışma farklı kaynakların kullanımı ile de desteklenebilir. Örneğin yazılı kaynakların kullanımı, nesne kayıt sisteminin ya da internet kaynakların kullanımı vb. (Veldhuizen, 2017).

Müze eğitimi süreçlerinde sıkça kullanılan bu çalışmada, etkinliğin asıl amacı bir nesnenin nasıl incelenebileceği ya da o nesne hakkında nasıl araştırma yapılabileceği olduğunda kullanılabilir. Nesnenin kendisinin ana konu olduğu çalışmalarda kullanılabilir. Rehberli turlarda çeşitlendirilerek kullanılabilir veya doğrudan gözleme ilişkin olan bir çalışmanın parçası olarak kullanılabilir.



HİKÂYE ANLATMA

İzleyiciler ile hikâyeler yoluyla bağ kurmanın ve böylece izleyicilerin katılımını ve sürece olan duygusal bağlılığını artırmanın amaçlandığı yöntemdir. Hikâyeler aracılığıyla kültürel miras unsurlara farklı anlamlar kazandırılır. Bu etkinlik kapsamında hikâye sesli bir şekilde okunabilir, etkileşimli rehberli turların bir parçası olarak kullanılabilir, müze eğitimcisinin başlattığı bir hikâyeyi katılımcılar hayal güçlerini kullanarak sürdürebilirler, müzenin belirlediği bir temayla uyumlu olacak şekilde katılımcılar arasında öykü yarışması düzenlenebilir; daha sonrasında bu öyküler yayımlanabilir. Bununla birlikte yaratıcı drama yöntem ve teknikleri kullanılarak hikâyeler teatral bir şekilde anlatılabilir (Veldhuizen, 2017).

MÜZEDE ÖYKÜ BULMA ÇALIŞMASI

Müze de sergilenen nesnelerin ait oldukları dönemlere / uygarlıklara ilişkin tarihi belgelere ya da efsanelere dayanan bir konu belirlenir. Belirlenen konuya ilişkin iki karakter seçilerek, olayın geçtiği yer, zaman ve olaya başlama anı rol kartlarına yazılarak katılımcılara verilir. Katılımcılar rol kartlarını inceleyerek kendilerine verilen yönergeye ilişkin bir canlandırma tasarlar ve rol oynama yöntemiyle canlandırmalarını yaparlar (İlhan vd, 2011).

MÜZE TANITIM ÇALIŞMASI (AFİŞ, BROŞÜR VE SLOGAN VB.)

Müze de afiş çalışması bir müzeyi, bir müze nesnesini ya da müzeden seçilecek herhangi bir temayı tanıtmak ve duyurmak için yazılı ve görsel duvar ilânları hazırlama süreçlerini kapsar. Müze broşürü müze hakkında ayrıntılı bilgi vermek için elde taşınabilir boyutlarda hazırlanan görsel ve yazılı bir yayındır. Müze broşürü çalışmasında katılımcılar müzedeki koleksiyona ilişkin araştırma yaparak kendi bakış açılarıyla alternatif bir tanıtım metni hazırlarlar.



MÜZE EĞİTİMİNDE NELER ÖĞRENDİM? REHBERLERE İP UÇLARI

Müze eğitimi, beraberinde kullanılan yöntem ve tekniklerle birlikte turist rehberine çok yönlü becerileri kullanabileceği ve ziyaretçilerde bu becerileri geliştirebilecek, ziyaretçiler arası iletişimi güçlendirecek alternatifler sunacaktır. Müze eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikleri kullanmadan önce, etkinliğin müze öncesi – müze ve müze sonrası aşamaları göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu süreçte etkinlikler uygulanırken rehberlere fayda sağlayacağı düşünülen ip uçları aşağıda derlenmiştir.

- Müze eğitimi sürekli, yaşam boyu bir eğitimidir. Bu özelliğiyle turist rehberlerinin rehberlik süreçleriyle ve misyonlarıyla örtüşür.
- * Her müzenin sunduğu eğitim kendine özgüdür. Müzelerin koleksiyonları kendine özgüdür, dolayısıyla müze eğitiminde rehberin kullanacağı müzelerin öne çıkan nesnelerini belirlemesi; bu nesneler üzerinden anlatım ve etkinlikleri planlaması önerilir.
- * Bir temel öğrenme hedefi yerine kültürel farkındalık geliştirme amacı unutulmamalıdır.
- * Yerel söylemler, ilgi çekici hikayeler hoşla gidebilir fakat bunların, bilimsel doğrulardan uzaklaşması ya da çelişmesi durumunda, gerçek bilginin değerini önemsemek gerekmektedir.
- * Anlatı ve hikayeleştirmede tarihin ve kültürel mirasın doğru aktarımı esas olmalıdır.
- * Müzenin koleksiyonları ile ziyaretçilerin gereksinimleri ve ilgileri arasında ilişki kurmak esastır.
- * Her gezi grubu, yaş, kültürel geçmiş, ayrılacak zaman ve özelleşmiş ilgiler gibi temel farklılıklar içerir, müze eğitimi bu farkları gözetenek hazırlamalıdır.
- * Rehberin müze koleksiyonlarını incelemesi, anlatım ve etkinlikler için uygun nesneleri seçmesi ve turun içeriği ve amacıyla bağlantılarını kurması önerilir.
- * Müze eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikleri göz önünde bulundurarak ziyaretçinin çevreyle ve nesnelerle etkin bir etkileşim içinde olması sağlanmalıdır.
- * Müze eğitiminde olguları/bilgileri iletmekten çok duyulara, düş gücüne, yaratıcılığa yönelmek önemlidir.
- Müzedeki etkinliklerde “nesnelerle etkileşim” sağlanmalıdır. Müzedeki etkinlikler somuttan soyuta giden düşünmeyi geliştirmelidir. Bu süreç, duyuları temel almalıdır, yaşantıya dayanan bir süreç tasarlanmalıdır. Sürecin hoşla gitmesi, ziyaretçilere haz vermesi gerektiği unutulmamalıdır. (Kaynak: Hooper-Greenhill, 1999).

KAYNAKLAR

Adıgüzel, Ö. ve Tokgöz, N. (2001). Müze Ortamında Drama ile Yaşantılara Dayalı Öğrenme. Dramaya Çok Yönlü Bakış içinde (s. 97-102). Ankara: Oluşum Tiyatrosu ve Drama Atölyesi.

American Association of Museums (2008). Education And The Public Dimension Of Museums Report (Ed. Ellen Cochran Hirzy). Washington: Harris LithoGraphics, Inc.

Bağcı, E., Deliorman, A. (2020). Göç turizmi (diaspora), son şans turizmi (last change), oyuncak turist (toy tourist) kavramlarının türkiye'deki turizm akademisyenleri ve işletmecileri açısından bilinirliğine dair bir araştırma. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (102): 309-322.

Birleşmiş Milletler Türkiye (2021). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri: 4 – Nitelikli Eğitim. Erişim adresi: <https://turkiye.un.org/tr/sdgs/4> 14.08.2022 tarihinde erişilmiştir.

Cohen, E. (2012). Major trends in contemporary tourism. The Routledge Handbook of Tourism Research. New York: Routledge.

Dünya Rehberler Federasyon Örgütü (World Federation of Tourist Guide Association - WFTGA). What is a tour guide? <https://wftga.org/about-us/what-is-a-tourist-guide/> (Erişim Tarihi: 10.08.2022).

Gibson, H. (1994). Some predictors of tourist role preference for men and women over the adult life course. Unpublished doctoral dissertation, University of Connecticut, Storrs.

Gözütok, D. (2006). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Ekinoks Kitabevi.

Greenhill, Hooper, E. (1999). Müze ve Galeri Eğitimi (Çev. Meltem Örgü Evren & Emine Gül Kapçı). Yay. Haz. Bekir Onur. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

Hooper-Greenhill, Eileen. (2007). Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance. London: Routledge, 2007.

Heljakka, K. & Ihamäki, P. (2021). Toy Tourism: From Travel Bugs to Characters with Wanderlust Locating Imagination, Popular Culture: Place, Tourism and Belonging (Eds. Nicky van Es, Stijn Reijnders, Leonieke Bolderman, Abby Waysdorf) içinde, (pp. 183-199). New York: Routledge.

İlhan, Ç. A., Artar, M., Okvuran, A.; Karadeniz, C. (2011). Müze Eğitimi Modülü (Yetişkin Kitabı, Akran Kitabı, Kars Kitabı, Erzurum Kitabı, Etkinlik Kitabı). Ankara. UNICEF Yayınları.

Karadeniz, C. (2018). Müze, Kültür, Toplum. Ankara: İmge Yayınevi.

Kozak, A. M., Evren, S. ve Çakır, O. (2013). Tarihsel süreç içinde turizm paradigması. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 24(1), 7 – 22.

Maderbacher, W. (2020). "Museum Education and Learning: The Forgotten Professions?" Article, ICOM VOICES. Erişim bağlantısı: <https://icom.museum/en/news/museum-education-and-learning-the-forgotten-professions/> Erişim tarihi: 12.07.2022.

Olçay, A., Bozgeyik, Y., Akküz, H. & Sürme, M. (2015). Profesyonel Turist Rehberlerinin performanslarının yerli turistler tarafından değerlendirilmesi. Journal of Business Research Turk. 7(2), 349-374

Pauget, B., Tobelem, J.M. and Bootz, J.P. (2021). The future of French museums in 2030. Technological Forecasting & Social Change, 162.

Rabotić, B. (2010). Tourist guides in contemporary tourism. International Conference on Tourism and Environment, Sarejevo, March 4-5 2010.

Taşbey, S.; Birdir, S. S. (2020). Yerli Turistlerin Profesyonel Turist Rehberlerinden Beklentilerinin İncelenmesi, Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, 24 (2): 231-250.

6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu (2012). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı 6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu. <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-45999/6326-sayili-turist-rehberligi-meslek-kanunu.html> (Erişim Tarihi: 10.08.2022).

Veldhuizen, A. (2017). Education methods & techniques from museum and Heritage Education (Liesbeth Tonckens and Gundy van Dijk, Eds.). LCM, the Erfgoedhuis Zuid-Holland and ICOM-CECA. ISBN: 978-90-827542-2-3 (e-book).

Yenipınar, U.; Yılmaz, L. (2020). Turist rehberliğinde uzmanlaşma: Özel ilgi turlarından özel konulara (1. baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Köroğlu, Ö. (2013). Turist Rehberlerinin İş Yaşamındaki Rollerine Kavramsal Bir Değerlendirme. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (16), 91-112 Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/pausbed/issue/34736/384088>

Subaşılar, B. (2007). Turizm Tanıtımında Kültür Turizminin Yeri İstanbul Üzerine Bir Uygulama. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GENÇ KÜLTÜR ELÇİLERİ REHBER EL KİTABI

21. yüzyıl becerilerini taşıyan, çok yönlü ve Türkiye'nin somut ve somut olmayan kültürel, doğal ve teknolojik mirasını çağdaş yöntem ve tekniklerle aktarma ve temsil etme yeteneği gelişmiş; sanat, kültür, turizm ve tanıtım konularında yetenekli, tanıtım alanında yeni yaklaşımlara ve uygulamalara hâkim gençler yetiştirmek Türkiye'nin öncelikli ihtiyaçları arasında olmalıdır. Genç Kültür Elçileri Projesi bu ihtiyaçtan hareketle hazırlanmıştır. Proje, turist rehberi adaylarının kendi alanlarında bilgi toplama, kaydetme, düzenleme, sunma ve toplumdaki farklı bilgi kaynaklarını kullanma becerisi kazanmaları amacıyla kültür endüstrisine ilişkin farkındalığı artırmak ve çağdaş yaklaşımları bütüncül yöntem ve tekniklerle sunmak hedefiyle geliştirilmiştir. Proje, genç rehber adaylarının üniversite eğitimlerine ek olarak kültür varlıklarını koruma ve yaşatma bilinci kazanmalarını, müzeleri ve koleksiyonları tanımalarını ve bu unsurları farklı yöntem ve tekniklerle tanıtmaya becerisi edinmelerini amaçlar.

Proje kapsamında, rehber adayları için projeyi tanıtan bir rehber kitap ve müze eğitimi etkinliklerinden oluşan iki adet kitap hazırlanmıştır. Proje için kitapların yanı sıra proje bilgilerinin güncel olarak yükleneceği bir web portal ve sosyal medya hesapları oluşturulmuştur. Web portal genç kültür elçisi adaylarının proje sürecinde uyguladıkları eğitimleri ve denemeleri paylaştıkları bir ortak paylaşım platformudur ve sürdürülebilirliği katılımcı gençler tarafından sağlanacaktır. Turist rehberi adaylarının mesleklerini uygulama sürecinde en önemli araçlardan biri olan müzelerin rehberlik süreçlerinde daha işlevsel kılınması, müzelerin turistlerin severek gezeceği mekânlar haline getirilmesi, rehber adaylarında yaratıcılık becerisinin desteklenmesi ve yaşam boyu öğrenmenin gerçekleştirilmesi amacıyla geliştirilen Genç Kültür Elçileri Projesi'nin kültür ve turizm çalışmalarına katkı sağlaması ümidiyle.



Nevşehir Yerleşkeleri:
Mustafapaşa - Uçhisar - Ürgüp
Tel: 0384 353 5009 (pbx) Faks: 0384 353 5125
İstanbul Yerleşkesi:
Sabiha Gökçen Uluslararası Havalimanı
Tel: 0216 588 0010 (pbx) Faks: 0216 588 0012
info@kapadokya.edu.tr

